

72 ปี

ประชาธิปไตย

70

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๗๒ ปี ประชาธิปไตย

๗๐ ปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

PRIDI-PHOONSUK
ปริดิ - ฟูนซุก ฟูนซองส์

www.pridi-phoonsuk.org

Change**Fusion** OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

๗๒ ปี ประชาธิปไตย

๗๐ ปี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จัดพิมพ์โดย

สถาบันปรีดี พนมยงค์

เลขที่ ๖๕/๑ สุขุมวิท ๕๕ (ซอยทองหล่อ)

แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา

กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๑๐

โทรศัพท์ ๐-๒๓๘๑-๓๘๖๐-๑

โทรสาร ๐-๒๓๘๑-๓๘๕๙

อีเมล banomyong_inst@yahoo.com

บรรณาธิการ ว.ณ.

ภาพปก ลาวัณย์ อุปอินทร์

พิมพ์เมื่อ เดือนมกราคม ๒๕๔๘

จัดรูปเล่ม-พิมพ์

ปาปिरุส พับลิเคชั่น

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๗-๒๔๔๒

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ๙๗๔-๙๒๗๑๓-๘-๖

คำปรารภ

เนื่องจากในปีพุทธศักราช ๒๕๔๗ เป็นปีที่มีวันสำคัญทางประวัติศาสตร์ครบรอบ คือวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันเริ่มระบอบการปกครองประชาธิปไตยครบ ๖ รอบ (๗๒ ปี) และในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๗ เป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ครบ ๗๐ ปี และในวาระสองงานนี้ ได้มีปาฐกถาโดย ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ ณ สถาบันปริดี พนมยงค์ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๗ และปาฐกถาโดย ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แสดงในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้าพเจ้าได้จัดพิมพ์ปาฐกถาทั้งสองเรื่องนี้เป็นบรรณาการแด่ท่านทั้งหลายในโอกาสขึ้นศกใหม่ พุทธศักราช ๒๕๔๘ ด้วยหวังว่า ปาฐกถาทั้งสองเรื่องนี้เป็นตัวเชื่อมเรื่องราวประวัติศาสตร์การเมืองไทยในอดีต

กับปัจจุบัน และเชื่อมต่อระหว่างคนรุ่นก่อนกับคนรุ่นใหม่
ที่จะสืบสานเจตนารมณ์ เพื่อประชาธิปไตยสมบูรณ์บน
แผ่นดินไทยสืบไป

โกวิท วัฒนกุล

(ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์)

บ้านพูนศุข

มกราคม ๒๕๔๘

“ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ
มิได้หยุดชะงักลงภายในอายุขัยของคนใด
หรือเหล่าชนใด
คือประวัติศาสตร์จะต้องดำเนินต่อไป
ในอนาคตโดยไม่มีสิ้นสุด”

วชิระ วัฒน

จากบทความเรื่อง “อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด”

๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๗
ณ สถาบันปรีดี พนมยงค์

การอภิวัฒน์ ๒๔๗๕ กับเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมยุคใหม่

โดย ดร. อนุสรณ์ ธรรมใจ

ความคิดในการอภิวัฒน์หรือเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นเริ่มก่อตัวมาเป็นเวลาต่อเนื่องนับตั้งแต่การปฏิรูปประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

การปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยในสมัยรัชกาลที่ ๕ นอกจากจะทำให้ประเทศมีความก้าวหน้าและรอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตกแล้ว ยังมีการเลิกทาส และการเปิดสังคมให้กว้างขึ้น มีเสรีภาพมากขึ้น เกิดข้าราชการขุนนางหัวก้าวหน้าที่ต้องการให้ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตย

ปาฐกถาปริทัศน์ พนมยงค์ ในโอกาสครบรอบ ๗๒ ปีประชาธิปไตยไทย
๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗ ณ สถาบันปริทัศน์ พนมยงค์

เกิดนักคิดนักเขียนและปัญญาชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้เป็นประชาธิปไตยและต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมทางสังคม

ปัญญาชนที่โดดเด่น ได้แก่ ก.ศ.ร. กุหลาบ และ เทียนวรรณ จุดประกายเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และวิพากษ์วิจารณ์ระบอบเก่าในเวลานั้น

ในช่วงตอนปลายรัชกาลที่ ๖ ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และราชสำนักยิ่งซับซ้อนมากขึ้นเพราะวิกฤตเศรษฐกิจของชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ - ๒๔๖๖ เป็นต้นมา งบประมาณแผ่นดินขาดดุลอย่างรุนแรง ต้นปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ใกล้เคียงรัชกาลสถานการณ์ยิ่งทรุดหนัก และคนจำนวนหนึ่งได้พุ่งเป้าไปที่การใช้จ่ายเงินเกินตัวของราชสำนักเวลานั้นจนกระทั่งเงินคงคลังเหลือน้อยจนรัฐบาลเกือบอยู่ในสภาพล้มละลาย

ในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๗ สถานการณ์เศรษฐกิจไม่ได้ปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในช่วงทศวรรษ ค.ศ. ๑๙๓๐ (พ.ศ. ๒๔๗๓) และมีการล่มสลายของระบบอัตราแลกเปลี่ยน ประเทศมหาอำนาจประสบปัญหาภาวะเงินฝืดรุนแรงรวมทั้งประเทศไทยด้วย ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและขาดดุลงบประมาณจำนวนมาก มีคนว่างงานจำนวนมาก ในส่วนของ

สยามเองก็มีการแก้ปัญหาเรื่องการขาดดุลการคลังด้วยการปลดข้าราชการออกจำนวนมาก การจัดทำงบประมาณปี ๒๔๗๔ ก็มีปัญหการขาดดุลงบประมาณ ดังนั้นรัฐบาลก็ตกลงใช้มาตรการตัดเงินเดือนข้าราชการแม้ว่าจะมีการถกเถียงและคัดค้านอย่างรุนแรงในคณะเสนาบดี สภาปัญหาเศรษฐกิจได้ขยายวงสู่ความขัดแย้งในวงของผู้บริหารจนกระทั่งถึงขั้นมีการลาออกของเสนาบดี

การอภิวัดณ์ ๒๔๗๕ มีทั้งเหตุผลทางอุดมการณ์ เศรษฐกิจและการตื่นตัวของกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม ในช่วง พ.ศ. ๒๔๗๒-๒๔๗๔ เกิดสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก หรือที่เราเรียกว่า The Great Depression โดยมีการพังทลายของตลาดหุ้นสหรัฐฯและการล้มละลายของสถาบันการเงินในสหรัฐอเมริกาและยุโรป

สภาพตกต่ำรุนแรงของเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ราคาข้าวตกต่ำอย่างมากถึง ๒ ใน ๓ และราคาที่ดินก็ตกลง ๑ ใน ๖ ชาวนาขาดเงินสดที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค ในขณะเดียวกันก็ขาดเงินสำหรับเสียภาษีอากร ซึ่งภาษีหลัก คือ เงินรัชูปการ ปีละ ๖ บาท กับ เสียอากรค่านา ทั้งยังไม่สามารถจะหาเงินกู้หรือเครดิตมาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ เกิดหนี้สินรุงรัง และเกิดอัตรารว่างงานสูง ในด้านรัฐบาลเองก็ดำเนินนโยบาย

การเงินการคลังที่อนุรักษนิยมเน้นการจذبประมาณให้เข้าดุล ซึ่งเป็นผลทำให้ต้องมีการตัดงบประมาณรายจ่ายลดเงินเดือน ลดจำนวนข้าราชการพร้อมกับการเก็บภาษีในรูปแบบใหม่ เช่น ภาษีรายได้ ภาษีที่อยู่อาศัย ซึ่งกระทบคนชั้นกลางมากที่สุด¹

ภายหลังการยึดอำนาจ ๒๔ มิถุนายนแล้ว พระยาพหลฯได้เชิญผู้นำการก่อการ ร.ศ. ๑๓๐ ไปพบและกล่าวกับขุนทวยหาญพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) ว่า “ถ้าไม่มีคณะคุณ ก็เห็นจะไม่มีคณะผม” และ หลวงประดิษฐมนูธรรม หรือ ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ก็ได้กล่าวในโอกาสเดียวกันว่า “พวกผมถือว่าการปฏิวัติครั้งนี้เป็นการกระทำต่อเนื่องมาจากการกระทำเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐”

จากคำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมไทยก่อนหน้านั้นเป็นเวลานานตั้งแต่การปฏิรูปการบริหารราชการในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ๔๐ ปี นอกจากนี้ยังมีการเติบโตของชนชั้นกลาง ขุนนางและข้าราชการหัวก้าวหน้า ปัญหา

¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ๒๔๗๕ การปฏิวัติสยาม มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ต่างๆสมัยรัชกาลที่ ๖ และ ๗ ได้เข้าสู่ภาวะสุขสงบและ
เป็นปัจจัยเร่งเร้าให้เกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยและ
โค่นล้มระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

คณะราษฎรได้ประกาศหลัก ๖ ประการเพื่อ
แสดงเป้าหมายของการปฏิวัติ ๒๔๗๕

ประการแรก จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้ง
หลาย เช่น เอกราชทางการเมือง ในทางศาล ในทาง
เศรษฐกิจ ของประเทศไว้ให้มั่นคง

ประการที่สอง จะต้องรักษาความปลอดภัยใน
ประเทศให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก

ประการที่สาม จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของ
ราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้
ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่
ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก

ประการที่สี่ จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอ
ภาคกัน

ประการที่ห้า จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มี
ความเป็นอิสระเมื่อเสรีภาพไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดัง
กล่าวข้างต้น

ประการที่หก จะต้องให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่
ราษฎร

เป้าประสงค์ในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ โดยเฉพาะในส่วนของท่านรัฐบุรุษอาวุโส ดร. ปรีดี พนมยงค์และคณะแล้ว มีความชัดเจนมากกว่า ต้องการเห็นระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และไม่ได้หยุดแค่การเมือง แต่ต้องการให้เกิดประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยด้วย

เนื่องจากท่านปรีดี เป็นมันสมองสำคัญของคณะราษฎรและการอภิวัฒน์ ๒๔๗๕ ผมจึงพูดถึง ความคิด บทบาท และภารกิจของท่านปรีดี มากเป็นพิเศษ แต่ไม่ได้หมายความว่า ท่านอื่นๆในคณะราษฎรไม่มีความสำคัญ เพราะการอภิวัฒน์เกิดจากความร่วมคิดร่วมแรงร่วมใจ ร่วมเสี่ยง ร่วมเป็นร่วมตายของคณะบุคคลผู้กล้าหาญ

จนถึงวันนี้เราก็ยังไม่สามารถพูดได้เต็มปากว่า เรามีประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ประชาธิปไตยไม่ใช่การต่อสู้แบบฉาบฉวยจบ เมื่ออำนาจเปลี่ยนมือจากเจ้ามาสู่สามัญชนได้ก็นับว่าเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญ แต่ก็ยังมีความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางเศรษฐกิจ และการเมืองในหมู่สามัญชนแบ่งแยกออกเป็นชนชั้นสูง ชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง เราจึงต้องขยายสิทธิและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนโดยทั่วไป

การจัดให้มีการเลือกตั้ง ไม่ได้หมายถึงว่าเป็น

ประชาธิปไตย การเลือกตั้งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ในระบบเผด็จการก็มีการเลือกตั้ง แต่ประชาชนไม่ได้มีอำนาจอย่างแท้จริงในการกำหนดผู้บริหารประเทศหรือผู้แทน สิ่งนี้เราเห็นอย่างชัดเจนจากการเมืองแบบผู้แทนที่ไม่สมบูรณ์ ก็คือ ส.ส. มาจากกลุ่มทุนผูกขาด เป็นผู้มีอิทธิพลหรือไม่อย่างนั้นก็มาจากผู้แทนของคนเหล่านี้ คนเหล่านี้จึงไม่ใช่ผู้แทนผลประโยชน์ของประชาชน หรือ นอกจากนั้นเรายังมีนักเลือกตั้งอาชีพจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถอธิบายความร้ายว้ยอันผิดปรกติได้

จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเมืองรอบที่สอง สนับสนุนให้เกิด การเมืองแบบมีส่วนร่วม และ การเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

เนื่องในโอกาสครบรอบ ๗๒ ปีประชาธิปไตย ผมขอเสนอข้อเสนอ ๙ ข้อในงานปาฐกถาปริทัศน์ พนมยงค์ปีนี้ ๔ ข้อเป็นข้อเสนอต่อสังคมไทยและประชาชนชาวไทย อีก ๕ ข้อเป็นข้อเสนอต่อรัฐบาล

ข้อแรก สังคมไทยและคนไทยมีความจำเป็นต้องร่วมกันผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเมืองรอบที่สอง สนับสนุนให้เกิด การเมืองแบบมีส่วนร่วม และการเมือง

ภาคประชาชนที่เข้มแข็ง และรณรงค์ให้มีการจำกัดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้อที่สอง ขอเรียกร้องให้สังคมไทยและคนไทย ร่วมสร้างวัฒนธรรมแห่งความเอาจริงเอาจัง จริงจังจริงใจ แทนที่ วัฒนธรรมแบบศรีธนญชัย วัฒนธรรมหน้าไหว้ หลังหลอก

ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมแห่งการทำงานหนัก ประหยัด ซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรงไปตรงมา นับถือความดี และคุณธรรม เข้ามาแทนที่ การนับถือเงินนับถืออำนาจ วัฒนธรรมแบบอุปถัมภ์เส้นสาย ค่านิยมแบบผักชีโรยหน้า

ข้อที่สาม ขอรณรงค์ให้เลิกแสดงความเคารพต่อคนโกงคนชั่วแม้จะมีอำนาจมีเงิน และ แสดงความเคารพต่อคนดีแม้จะอ่อนด้อยทั้งฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม

ข้อที่สี่ ขอให้ทุกครัวเรือนให้ความสำคัญกับการศึกษาและการแสวงหาความรู้ และปลูกฝังแนวคิดเรื่องการไม่เบียดเบียน การไม่ใช้ความรุนแรง การไม่เห็นแก่ตัว และร่วมกันรักษาสีงแวดล้อมเพื่อลูกหลานของเรา

ส่วนแรกที่กำลังกล่าวมาทั้งหมด เป็นข้อเสนอต่อสังคมไทยและคนไทยที่ต้องร่วมกันทำให้เกิดขึ้น

ข้อที่ห้า ถึง ข้อที่เก้า เป็น ส่วนที่สองเป็นข้อเสนอ

ต่อรัฐบาล รัฐสภาและกลไกอำนาจรัฐ

ข้อที่ห้า ขอเสนอให้รัฐบาลเร่งรัดการกระจายอำนาจ ส่งเสริมเสรีภาพสื่อมวลชนและเสรีภาพทางวิชาการ และส่งเสริมความเข้มแข็งและเป็นอิสระของขบวนการยุติธรรม องค์การประชาชน องค์การอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญ

ข้อที่หก ขอให้รัฐสภาผ่านกฎหมายยึดทรัพย์นักการเมืองและข้าราชการระดับสูงที่พบว่ามี การทุจริตคอร์รัปชันและร่ำรวยผิดปกติ เพื่อนำมาจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือคนยากจน คนตกงาน และนำเงินมาลดภาษีให้กับบุคคลหรือนิติบุคคลที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อชาติบ้านเมือง และขอให้รัฐบาลระมัดระวังการตัดสินใจใดๆที่จะนำมาสู่ความอ่อนไหวต่อความขัดแย้งทางผลประโยชน์

ข้อที่เจ็ด ขอให้รัฐบาลผลักดันให้มีการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมและภาคการเงิน ปฏิรูประบบราชการและรัฐวิสาหกิจเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน

ข้อที่แปด ขอให้รัฐบาลยึดถือ สันติวิธี ในการดำเนินนโยบายต่างๆ และยึดถือ สันติภาพ เป็นแกนกลางสำคัญของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และพิจารณาถอนทหารออกจากอิรัก

ข้อที่เก้า ขอให้รัฐบาลประกาศให้วันที่ ๒๔ มิ.ย. เป็นวันกำเนิดประชาธิปไตยไทย และขอประกาศให้เป็นวันหยุด

เรากลับมาพิจารณาหลัก ๖ ประการของคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองกันต่อ หลักข้อ ๓ นั้นเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจมีใจความว่า

“จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก”

หลักเอกราชทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องสำคัญที่คณะราษฎรยึดถือ มีการกอบกู้เอกราชในทางเศรษฐกิจ การเมืองและการค้าได้เป็นผลสำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยการเปิดเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาทางไมตรีพาณิชย์ และการเดินเรือกับประเทศตะวันตก ๑๕ ประเทศ ซึ่งไทยเคยเสียเปรียบในทางการค้าและเศรษฐกิจมาตั้งแต่ก่อนยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เค้าโครงเศรษฐกิจสมุดปกเหลืองนั้นท่านปรีดีได้มีคำชี้แจงชัดเจนว่า ได้มีการหยิบเอาส่วนดีของลัทธิต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมแก่ประเทศมานำเสนอในเค้าโครง และชี้แจงชัดเจนว่าการจะร่างนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่

ดีนั้น ต้องจัดเอาประโยชน์ส่วนตนและทิวิมานะออก และต้องมีใจเป็นกลาง

เจตนารมณ์ของสมุดปกเหลืองเค้าโครงทางเศรษฐกิจของท่านอาจารย์ปรีดี คือ ต้องการเปิดโอกาสและปูทางให้ประชาชนสามัญชนทั้งหลายเข้ามามีสิทธิมีส่วนร่วมในการจัดการเศรษฐกิจตั้งแต่ในระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ และที่สำคัญต้องทำให้ประเทศมีเอกราชทางเศรษฐกิจ

เค้าโครงเศรษฐกิจสมุดปกเหลืองไม่สามารถผลักดันผ่านรัฐสภาและสภาได้ในช่วงแรก

ท่านปรีดีจึงลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีตามวิถีสู่ประชาธิปไตย และท่านวางแผนนำเอาเค้าโครงเศรษฐกิจ เสนอต่อบรรณาร ซึ่งท่านปรีดีตัดสินใจลงสมัครเลือกตัวเอง

ด้วยขันเชิงทางการเมืองของฝ่ายอนุรักษนิยมจึงชิงปิดสภาผู้แทน งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราและผ่านพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ ๒๔๗๖ และประณามผู้ร่างเค้าโครงเศรษฐกิจว่าเป็นคอมมิวนิสต์

แม้จะถูกโจมตีป้ายสี ความคิดทางเศรษฐกิจของท่านปรีดีก็ได้ถูกนำมาใช้ในปัจจุบันหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าความคิดทางเศรษฐกิจหลายประการอาจ

จะล้าสมัย จึงมีผู้คนจำนวนไม่น้อยในระยะนั้นไม่เข้าใจ หรือแสร้งไม่เข้าใจเนื่องจากไปขัดแย้งกับผลประโยชน์ตน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งสหกรณ์ทางเศรษฐกิจของชุมชน ระบบประกันสังคม ระบบภาษีที่สร้างความเป็นธรรมทาง เศรษฐกิจ

ท่านปรีดีมีความเชื่อมั่นว่าประชาธิปไตยทางการเมืองไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่มีประชาธิปไตยทาง เศรษฐกิจ ฉะนั้นแนวความคิดของท่านในเรื่อง ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจจึงถูกผลักดันในนโยบายและ กฎหมายทางเศรษฐกิจต่างๆ เค้าโครงเศรษฐกิจให้ความสำคัญ กับประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ จึงได้สร้างกลไกให้ เกิดสิ่งนี้ขึ้น

ความคิดทางเศรษฐกิจเรื่องประชาธิปไตยทาง เศรษฐกิจของท่านปรีดีนั้นเป็นจริงในทุกยุคทุกสมัย สิ่งที่ เป็นภาพสะท้อนของสงครามอิรักกับสหรัฐานั้นส่วนหนึ่งก็ คือปัญหาความไม่เป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจใน สหรัฐฯเอง การเมืองสหรัฐฯและนโยบายต่างประเทศถูก ครอบงำจากกลุ่มทุนยักษ์ใหญ่โดยเฉพาะธุรกิจน้ำมันและ ธุรกิจค้าอาวุธ ประชาธิปไตยแบบผู้แทนของอเมริกัน กลายเป็นเผด็จการโดยทุนและนักการเมืองกลายเป็นหุ่น เชิดของกลุ่มนัก Lobbyists

เสรีภาพของสื่อมวลชนกลายเป็นเรื่องที่ลุล่วง
เครือข่ายสื่อมวลชนล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของการแอบ
อ้างเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ (คงต้องไปสำรวจดูให้ต๊ะ
ครึบว่า ชาติในที่นี้หมายถึงคนกลุ่มไหน) ไม่มีเสรีภาพใน
การเสนอข่าวที่เป็นกลาง ทั้งหมดนี้ เป็นเพราะสหรัฐฯไม่มี
ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ และเช่นเดียวกับมหาอำนาจ
หลายประเทศที่ไม่เคยมี

โครงสร้างของโลกเอง กลไกของยูเอ็นเองไม่
สามารถเป็นประชาธิปไตยและให้ความยุติธรรมกับ
ประเทศเล็กประเทศน้อยได้เพราะไม่มีประชาธิปไตยทาง
เศรษฐกิจและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจระหว่าง
ประเทศพัฒนาแล้วและประเทศด้อยพัฒนา

ปัญหานี้ดำรงอยู่ทั้งในระดับโลกและระดับชาติ
ไทยเองมีปัญหายุทธศาสตร์ทางการเมืองมาตลอด เมื่อ
๑๒ ปีที่ผ่านมาถึงเพิ่งเกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภา

มาระยะ ๔-๕ ปีนี้เองที่ดูเหมือนรูปแบบ โครงสร้าง
องค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญได้พัฒนาไปในทิศทางที่
พอจะทำให้สบายใจได้ว่าประชาธิปไตยทางการเมืองมี
ความก้าวหน้ามากขึ้นบ้าง

อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยทางการเมืองมีอาจ
เกิดขึ้นได้หากประเทศไม่มีประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ

ท่านปรีดีได้ขยายความประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจว่า หมายถึงราษฎรส่วนมากของสังคมต้องไม่ตกเป็นทาสของคนจำนวนส่วนข้างน้อยที่อาศัยอำนาจผูกขาดเศรษฐกิจของสังคมและราษฎรทั้งปวงจะต้องร่วมมือกันฉันท์พี่น้อง ออกแรงกายหรือแรงสมองตามความสามารถเพื่อผลิตสิ่งอุปโภคและบริโภคให้สมบูรณ์ครั้นแล้วแต่ละคนก็จะได้รับผลด้วยความเป็นธรรมตามส่วนแรงงานทางกายหรือสมองที่ตนได้กระทำ ผู้ใดออกแรงงานมากก็ได้มาก ผู้ใดออกแรงงานน้อยก็ได้น้อย

ความเชื่อและคำพูดของท่านปรีดี ได้ถูกทำให้เห็นประจักษ์ด้วยการกระทำ

ความพยายามในการผลักดันเค้าโครงการเศรษฐกิจ (สมุดปกเหลือง) จากมันสมองของท่านเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

เค้าโครงเศรษฐกิจสมุดปกเหลืองผมถือได้ว่าเป็นร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกของไทยจริงๆ

ไม่ใช่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่หนึ่งในสมัยเผด็จการสฤษดิ์ภายใต้การบงการของสหรัฐฯ

เจตนาารมณ์ของสมุดปกเหลืองเค้าโครงการเศรษฐกิจของอาจารย์ปรีดี คือ ต้องการเปิดโอกาสและปูทางให้ประชาชนสามัญชนทั้งหลายเข้ามามีสิทธิมีส่วนร่วมในการจัดการเศรษฐกิจตั้งแต่ในระดับชุมชนจนถึงระดับชาติ และที่สำคัญต้องทำให้ประเทศมีเอกราชทางเศรษฐกิจ

เสียดายเค้าโครงการเศรษฐกิจสมุดปกเหลืองไม่สามารถผลักดันผ่านรัฐบาลและสภาได้

ท่านปรีดีจึงลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีตามวิถีสู่ทางประชาธิปไตย และท่านวางแผนนำเอาเค้าโครงการเศรษฐกิจ เสนอต่อราษฎร ซึ่งท่านปรีดีตัดสินใจลงสมัครเลือกตั้งเอง

ด้วยชั้นเชิงทางการเมืองของฝ่ายอนุรักษนิยมจึงชิงปิดสภาผู้แทน งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตราและผ่านพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ ๒๔๗๖ และประณามผู้ร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจว่าเป็นคอมมิวนิสต์

สาระสำคัญหลายประการใน “สมุดปกเหลือง” ได้รับการนำมาปฏิบัติในช่วงระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๙๐) ที่ท่านดำรงตำแหน่งในฐานะนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีคลัง รัฐมนตรีมหาดไทยและรัฐมนตรีต่างประเทศ ได้มีการปฏิรูประบบภาษีใหม่ จัดตั้งธนาคารชาติ จัดตั้งระบบเทศบาลกระจายอำนาจการคลังและการเมือง

การเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตไม่ว่าจะเป็นที่ดิน เงินทุน ความรู้ความสามารถในการประกอบการ เหล่านี้คือพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้หลักการประกันสังคมยังเป็นเนื้อหาสำคัญในนโยบายเศรษฐกิจของท่านปรีดี พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรที่เป็นกลไกสำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือและจัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพที่ได้รับการผลักดันในสมัยที่ท่านปรีดีบริหารประเทศ ความจริงแล้วหลักการการประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎรนั้นก็เหมือนหลักการของระบบประกันสังคมในยุคนี้และเหมือนกับแนวคิดการสร้างระบบเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมของธนาคารโลก จะเห็นว่าแนวความคิดของหลวงประดิษฐมนูธรรมนั้นมีทิศทางเดียวกับความคิดแบบรัฐสวัสดิการ

หากไปศึกษาดูร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจในสมัยที่ท่านปรีดีมีส่วนในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ ก็มียู่หลายหมวดในกฎหมายดังกล่าวที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นหมวดที่ว่าด้วยการจัดซื้อที่ดิน มาตรา ๔ ถึง มาตรา ๖ ได้ให้อำนาจรัฐบาลใน

การเข้าไปจัดการที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้นโดยเฉพาะที่ดินซึ่งรกร้างว่างเปล่า

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยการจัดหาเงินทุนและเครดิต มีการวางกฎเกณฑ์และอำนาจไว้หลายเรื่องตั้งแต่ระบบภาษี ภาษีมรดก ภาษีรายได้ของเอกชน นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาการจัดเก็บภาษีอากรระบบใหม่ที่เป็นธรรมมากขึ้นที่เรียกว่า “ประมวลรัษฎากร” และมีการจัดเก็บภาษีเงินได้

หมวดที่ ๓ ว่าด้วยการจัดตั้งธนาคารชาติ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ จึงมีการก่อตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทยขึ้น ซึ่งก็เป็นจุดกำเนิดของธนาคารแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ ท่านยังให้ความสำคัญกับการสหกรณ์อย่างมากทั้ง สหกรณ์อุตสาหกรรมและสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์มีการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจอย่างครบวงจร ทั้งการผลิต การจำหน่าย มีระบบการอุปโภคบริโภคที่สมบูรณ์ และมีการจัดสร้างที่อยู่อาศัยอยู่กันเป็นชุมชน ความคิดบางอย่างดูจะค่อนข้างอุดมคติไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้หากไม่มีอำนาจการเมืองที่เข้มแข็ง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองให้ดีขึ้นย่อมต้องอาศัยความเสียสละ และทุ่มเท และที่สำคัญต้องมีความต่อเนื่อง

ท่านปรารถนาจะให้สัมภาษณ์กับ คลอเดีย รอสส์ ณ

บ้านพัก ชานกรุงปารีสว่า การอภิวัฒน์ทุกอย่างย่อมมาจากการชูตริตทางเศรษฐกิจเป็นเบื้องต้น การเอารัดเอาเปรียบยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทย ฉะนั้นการอภิวัฒน์จะต้องเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีพลวัตโดยตลอด จึงทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิต

การที่สังคมไทยมีสามัญชนผู้ยิ่งใหญ่ท่านนี้ ก็ถือว่าเป็นบุญของแผ่นดิน แต่เป็นเรื่องที่น่าละอายใจและน่าเสียใจ ที่ผู้มีอำนาจในบ้านเมืองในหลายยุคหลายสมัยมิได้เหลียวแลบุคคลที่มีคุณูปการให้กับชาติบ้านเมืองอย่างที่เราควรจะเป็น

เราควรจะภาคภูมิใจกับคุณงามความดีของท่าน ปรีดีและทำให้เกิดแรงบันดาลใจในหมู่คนรุ่นใหม่ที่จะมีความกล้าหาญ เสียสละและทำความดีเพื่อชาติบ้านเมืองต่อไป ครับ

แม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไป โครงสร้างเศรษฐกิจและสภาวะเศรษฐกิจของไทย และของโลกเปลี่ยนแปลงไปมาก ความคิดหลายอย่างทางเศรษฐกิจของท่านปรีดีและคณะราษฎรอาจจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และยุคสมัย

แต่สิ่งที่สำคัญมากที่สุดของปรัชญาพื้นฐานของกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ คือ ต้องมุ่งสู่ผลประโยชน์

ของมวลชนส่วนใหญ่ และสิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนในความคิดและนโยบายทางเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ คือ การรักษาเอกราช การยึดมั่นในหลักเอกราชของคณะราษฎรส่วนใหญ่ นำโดยท่านปรีดี ทำให้เกิดขบวนการเสรีไทยในช่วงเวลาที่ไทยถูกญี่ปุ่นยึดครอง

“ขอให้เรายำนึกถึงตัวตนของบุคคล
ซึ่งย่อมร่วงโรยไปตามกาลเวลา
แต่ขอให้นึกถึงงานอมตะของเขา
บุคคลอาจจะแตกต่างกันด้วยกำเนิด
ด้วยฐานะและการศึกษา
แต่การเสียสละเป็นยอดแห่งคุณธรรม
ที่ยกให้มนุษย์อยู่ในระดับเดียวกัน”

นั่นคือ ข้อเขียนอันเปี่ยมไปด้วยพลังและสำนึกอันแรงกล้าจาก **นายฉันทนา หรือ มาลัย ชูพินิจ** หนึ่งในผู้ปฏิบัติการเสรีไทย ให้คำอธิบายถึงบทบาทความเสียสละของการปฏิบัติการของขบวนการเสรีไทยอย่างสั้นๆ

เรื่องปฏิบัติการเสรีไทยนี้ควรจะได้มีการสืบค้นเพื่อนำไปเผยแพร่ให้อนุชนรุ่นหลังและสาธารณชนได้รับทราบกันมากขึ้น

คณะรัฐมนตรีของจอมพล ป. มีมติในเวลา ๗.๓๐ น. ของวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ให้ยุติการสู้รบกับญี่ปุ่น และได้มีการลงนามยินยอมให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทยได้โดยมีเงื่อนไข คือ ญี่ปุ่นต้องไม่ปลดอาวุธฝ่ายไทย และรัฐบาลก็ได้ยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนทัพผ่านประเทศไทย ต่อมาท่าทีของรัฐบาลจอมพล ป. ก็โน้มเอียงมาทางญี่ปุ่นมากขึ้น มากขึ้น มีการดำเนินนโยบายชาตินิยมโน้มเอียงเป็นแบบฟาสซิสต์มากขึ้นตามลำดับ

๑๑ ธันวาคม ๒๔๘๔ รัฐบาลทำสัญญาพันธมิตรร่วมรบกับญี่ปุ่น ๒๑ ธันวาคม รัฐบาลไทยทำสัญญาร่วมวงศ์ไพบูลย์ในสงครามมหาเอเชียบูรพากับ ญี่ปุ่น ต่อมาหลังจากนั้น ๑ เดือน รัฐบาลไทยก็ได้ดำเนินนโยบายที่ผิดพลาดครั้งใหญ่ด้วยการประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกา กับอังกฤษ

ปรีดี พนมยงค์เวลานั้นเป็นรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ไม่มีอำนาจทางการเมืองอยู่ในมือ แต่ในฐานะแกนนำสำคัญของคณะราษฎร จึงเป็นผู้มีบทบาททางการเมืองมาก ท่านรัฐบุรุษอาวุโสปรีดีเวลานั้นจึงเป็นจุดศูนย์กลาง เป็นที่พึ่งสำหรับพวกที่ต้องการต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่นและคัดค้านการนำพาประเทศสู่สงครามของรัฐบาลจอมพล ป.

นายปรีดี ได้บันทึกถึงเหตุการณ์ในเย็นวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ซึ่งเป็นวันกำเนิดของขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นในประเทศไทยหรือขบวนการเสรีไทย ว่า

“เมื่อข้าพเจ้ากลับถึงบ้านแล้วก็พบเพื่อนหลายคน ที่มาคอยอยู่ อาทิ หลวงบรรณกรโกวิท นายสงวน ตุลารักษ์ นายจำกัฏ พลังกูร นายวิจิตร ลุสิตานนท์ นายเตียง ศิริขันธ์ นายถวิล อุดล ม.ล. กริ เดชาติวงศ์ เพื่อนที่มาพบ ก็ได้ชี้แจงถึงความรู้สึกของตนเองและของราษฎรส่วนมากที่ได้ประสบเห็นกองทัพญี่ปุ่นที่เป็นทหารต่างด้าวเข้ามาจู่กรรณประเทศไทยเมื่อได้ปรึกษาหารือพอสมควรแล้ว ผู้ที่มาประชุมในวันนั้นได้ตกลงพลีชีพเพื่อชาติ เพื่อกอบกู้เอกราชประชาธิปไตยสมบูรณ์ของชาติไทย เพื่อการนั้นจึงตกลงจัดตั้ง องค์การต่อต้านญี่ปุ่น ประกอบด้วยคนไทยที่รักชาติทุกชนชั้นวรรณะ ทั้งที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ ที่ประชุมได้มอบภาระให้ ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าและกำหนดแผนปฏิบัติต่อไป ขบวนการเสรีไทยมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติ ๒ ด้าน คือ หนึ่ง ต่อสู้ผู้รุกราน โดยพลังคนไทยผู้รักชาติ และ ร่วมมือกับสัมพันธมิตรในสมัยนั้น สอง ปฏิบัติการเพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรรับรองว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของราษฎรไทยไม่เป็นศัตรูกับสัมพันธมิตร”

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ ได้เขียนบันทึกไว้
ด้วยว่า

“รัฐบาลในขณะนั้น นอกจากยอมให้กองทัพญี่ปุ่น
ตั้งฐานทัพในประเทศไทยแล้ว ยังทำสัญญาร่วมมือกับ
ญี่ปุ่นอีกด้วย และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๘๕
ได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา
นายปรีดีซึ่งเป็นหนึ่งในคณะผู้สำเร็จราชการฯ มิได้ลงนาม
ร่วมด้วย คือ ขณะนั้นครอบครัวเราอพยพไปอยู่ชยา นาย
ปรีดีจะไปเยี่ยมครอบครัวทุกสัปดาห์จึงไม่ได้อยู่ที่กรุงเทพฯ
การที่ไม่ได้ลงนามกลับกลายเป็นผลดีเมื่อสงครามสิ้นสุด
ลงได้อ้างถึงการลงนามไม่ครบองค์คณะสำเร็จราชการฯ
เป็นเหตุผลที่ถือว่า การประกาศสงครามกับสัมพันธมิตร
เป็นโมฆะ”

หลังสงครามสิ้นสุด ท่านปรีดีและคณะยังคงต้อง
เจรจากับฝ่ายพันธมิตรเพื่อไม่ให้ไทยตกอยู่ในสถานะภาพ
ของผู้แพ้สงครามและต้องจ่ายเงินชดเชยความเสียหาย
จากสงครามให้กับฝ่ายสัมพันธมิตร

ท่านปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้มีจุดยืนในการสร้าง
สันติภาพอย่างเหนียวแน่น ดังจะเห็นได้จากกรณีที่
ประเทศไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามมหาเอเชียบูรพา
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๔๘๑ ท่านปรีดีในฐานะรัฐมนตรี

เวลานั้นไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมกับญี่ปุ่นทำสงคราม
 รุกรานประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ท่านได้สร้างภาพยนตร์
 พุฒภาษาอังกฤษเรื่อง King of the White Elephant
 (พระเจ้าช้างเผือก) ส่งไปฉายยังต่างประเทศ เพื่อสื่อให้
 ประชาคมโลกได้ทราบถึงอุดมคติรักสันติของชนชาวไทย²

สันติภาพจึงควรเป็นแก่นกลางของการดำเนิน
 นโยบายต่างประเทศ รัฐบาลวันนี้จึงควรทบทวนการถอน
 ทหารออกจากอิรักเพื่อแสดงถึงจุดยืนเรื่องสันติภาพและ
 การต่อต้านสงครามอย่างชัดเจน การตัดสินใจดังกล่าวยัง
 จะช่วยให้สถานการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดภาคใต้ดี
 ขึ้นด้วย

หากเราจะนำมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์
 ปัจจุบัน เราก็จะได้บทเรียนที่สำคัญว่า การดำเนินการ
 ใดๆทางนโยบายที่จะก่อให้เกิดภาวะผูกพันกับประเทศ
 ชาติในระยะยาวจำเป็นต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ
 อย่างเช่น การจัดทำข้อตกลงการเปิดเสรีทางการค้าแบบ
 ทวิภาคีก็ดี การทำข้อตกลงใดๆกับองค์กรระหว่าง
 ประเทศก็ดี ต้องเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
 และควรผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา

² สุพจน์ ด้านตระกูล ลังจะแห่งประวัติศาสตร์ รัฐบาลอาวุโส
 ปรีดี พนมยงค์

เศรษฐกิจเวลานี้ฟื้นตัวมาแล้วจากวิกฤตการณ์ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้ว แต่ยังต้องดำเนินการอีกมากในเรื่องของการสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ และควรจะทำให้ความสำคัญกับบทบาทของสหกรณ์เหมือนดังที่ท่านปรีดีได้วางรากฐานเอาไว้

ทางด้านการศึกษานั้น คณะอภิวัฒน์ ๒๔๗๕ ได้ให้ความสำคัญอย่างสูงโดยการระบุไว้ในหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร และได้มีการวางรากฐานระบบการศึกษาสมัยใหม่และเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นสำหรับสามัญชนและประชาชนโดยทั่วไป มีความพยายามในการสถาปนาความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดขึ้น

ความพยายามตรงนี้สะท้อนอย่างชัดเจนในผลงานและการทำงานของม้นสมองของคณะราษฎร หรือท่านปรีดี นั่นเอง

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (มธก) ถือกำเนิดมาจากความคิดริเริ่มของศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พนมยงค์ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น) โดยเล็งเห็นว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาขณะนั้นมีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี

พ.ศ. ๒๔๗๕ ประเทศจำเป็นต้องมีบุคคลที่มีความรู้ทางกฎหมาย การปกครอง และสังคม มารับใช้ประเทศชาติ โดยด่วน จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. ๒๔๗๘

ท่านผู้ประศาสน์การคนแรก ท่านอาจารย์ปรีดี ได้กล่าวสุนทรพจน์ในพิธีเปิด ความว่า “.... มหาวิทยาลัยย่อมอุปมาประดุจบ่อน้ำ บำบัดความกระหายของราษฎร ผู้สมัครแสวงหาความรู้อันเป็นสิทธิและโอกาสที่เขาควรมีควรได้ ตามหลักเสรีภาพแห่งการศึกษา” ด้วยเหตุนี้ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง จึงเป็นตลาดวิชาและเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกในประเทศไทย โดยให้สิทธิแก่ผู้ที่เคยศึกษาในโรงเรียนกฎหมาย ผู้สำเร็จประโยคมัธยมศึกษา และเปิดกว้างให้ถึงผู้ที่เป็นข้าราชการ สมาชิกผู้แทนราษฎร ผู้แทนตำบล ครู ทนายความเข้าเรียนได้ด้วย ปรากฏว่าในปีแรก มีผู้สมัครเข้าเรียนถึง ๗,๐๔๔ คน³

เศรษฐกิจในยุคไร้พรมแดนยุคนี้

ความเชื่อมั่นมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจมากกว่าเวลาใดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลกเนื่องจาก

³ สุโข สุวรรณศิริ ดำเนิน มชก ๒๔๗๗-๒๔๙๕ จากธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ถึง รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย

การเคลื่อนย้ายทุนและข้อมูลข่าวสารมีการเคลื่อนไหวเร็ว
มากผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีไร้พรมแดน

ข่าวความอื้อฉาวทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหุ้นไม่ว่าที่ไหนในโลกใบนี้สามารถ
กระจายสู่ศูนย์กลางทุนทั่วโลกได้ในเวลาไม่กี่วินาที

ข้อมูลของรัฐบาลไม่ว่าประเทศไหนที่ไม่น่าเชื่อถือ
สามารถส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นได้รุนแรงกว่า
กระจายตัวได้เร็วกว่า มากกว่าในอดีตมาก

การจัดการเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาจึง
ทำได้ยากกว่า การประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาชวนเชื่ออาจ
ไม่มีผลใดๆหากไม่มีข้อเท็จจริงรองรับเข้มแข็งดีพอ

การประชาสัมพันธ์จะกลายเป็นการโฆษณา
หลอกลวง ยิ่งจะทำให้เกิดการพังทลายของความน่าเชื่อ
ถือมากยิ่งขึ้น

การปฏิรูปและการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างอย่าง
ถึงแก่นถึงรากถึงโคนอย่างจริงจังต่างหาก คือคำตอบที่ดี
ที่สุดสำหรับความเชื่อมั่น ครับ

เราเห็นถึงตัวอย่างของความถดถอยของตลาด
หุ้นสหรัฐฯ การอ่อนตัวของค่าเงินดอลลาร์ หลังการเปิด
เผยความไม่โปร่งใสและพฤติกรรมโกงของบริษัทอย่าง
เอนรอน และ เวิร์ดคอม

การเอาจริงเอาจังของสหรัฐฯในการจัดการกับผู้บริหารของเอนรอนและเวิร์ดคอม และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเรียกคืนความเชื่อมั่นกลับคืนมาได้ระดับหนึ่ง

เราเห็นถึงความล่มสลายของเศรษฐกิจไทยเมื่อปี ๒๕๔๐ เมื่อความเชื่อมั่นต่อระบบสถาบันการเงินของประเทศพังทลาย ความเชื่อมั่นต่อข้อมูลข่าวสารภาครัฐถดถอย นำมาสู่การไหลออกของเงินทุน

การไร้ความเชื่อมั่นในภาวะที่เศรษฐกิจอ่อนแอ นำมาสู่การไหลออกของเงินทุนอย่างรุนแรงหรือ Capital flight ได้

อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย Mahathir เขียนถึงมาตรการควบคุมการเคลื่อนย้ายทุน หรือ Capital control ไว้ในบทที่ ๘ ของ หนังสือ The Malaysian Currency Crisis - How and Why it happened และ Capital Control ก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากนักในภาวะไร้ความเชื่อมั่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ วิกฤตการณ์เศรษฐกิจในอาร์เจนตินา

ก่อนหน้าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี ๔๐ และช่วง ๒-๓ ปีที่ผ่านมา เราก็เห็นได้ว่ามีกระแสเงินทุนไหลเข้าจำนวนมาก การเคลื่อนย้ายทุนเหล่านี้ ไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยพื้นฐานแต่เพียงอย่างเดียว หากเกิดจากความเชื่อ

มั่นในศักยภาพของเศรษฐกิจไทยและเชื่อมั่นว่าลงทุนแล้วจะได้อัตราผลตอบแทนที่ดีและยั่งยืน

นักลงทุนเขาเชื่อว่าข้อมูลที่มีการนำเสนอโดยเฉพาะข้อมูลทางการเงินเป็นข้อมูลที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือ

บรรษัทภิบาลและการกำกับดูแลกิจการที่ดีจึงเป็น Top Agenda สำหรับบริษัทจดทะเบียนรวมทั้งกิจการอื่นๆ

ถือว่าเป็นการส่งสัญญาณที่สำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น แต่สิ่งที่จะสำคัญยิ่งกว่า คือ การปฏิบัติให้เกิดเป็นผลอย่างจริงจังตามที่ประกาศเอาไว้ ครับ

การเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสนั้นมีผลดีอยู่หลายระดับด้วยกัน ตั้งแต่ลดความคลางแคลงใจจากนักลงทุนได้ระดับหนึ่ง ทำให้ต้นทุนทางการเงินต่ำลง และกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน

กระแสปฏิรูปมักจะเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์เสมอ และคึกคักในช่วงต้น แต่พอเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว กระแสปฏิรูปก็จะแผ่วลงทันที

การปฏิรูปมักจะเป็นยาขมสำหรับคนจำนวนมากน้อย จึงต้องอาศัยเจตจำนงอันแน่วแน่ของผู้นำทั้งในระดับประเทศและระดับองค์กร

องค์กรแบบราชการหรือรัฐวิสาหกิจนั้นจะไม่ใช้องค์กรที่แสวงหากำไรแต่ก็ควรมีระบบการบริหารจัดการ

แบบเอกชนมากขึ้น หากยังทำตัวแบบ Passive ก็จะต้องอยู่ในฐานะที่ลำบาก การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจและระบบราชการจึงเป็นสิ่งที่เร่งด่วนที่ต้องดำเนินการเช่นเดียวกัน เพราะความเชื่อมั่นที่มีต่อประเทศไทยไม่ได้เกิดขึ้นเพราะภาคเอกชนแต่เพียงฝ่ายเดียว

และอย่าได้เข้าใจผิดว่าการแปรรูปรัฐวิสาหกิจจะนำมาสู่ประสิทธิภาพและภาระทางการคลังที่ลดลงเสมอไป หากไม่มีการปฏิรูปควบคู่ไปด้วย การปฏิรูปต้องเริ่มต้นด้วยการปรับโครงสร้างตลาด หมายถึง การกำหนดบทบาทให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นระหว่างผู้กำหนดนโยบาย (Policy Maker) ผู้กำกับดูแล (Regulator) และผู้ประกอบการ (Operator) ในระหว่างการปรับโครงสร้าง สิ่งที่จะต้องทำควบคู่ไปด้วย คือ การพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance) ให้เกิดขึ้น เพื่อให้การแข่งขันยึดถือหลักความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน หลักเสมอภาค (Equity) ต้องปฏิบัติต่อทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียม และหลักความโปร่งใส (Transparency) ในการดำเนินงาน

เราต้องทำการปฏิรูปสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งความรู้ หรือ Knowledge Based Society ความรู้กลายมาเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

และสังคมเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติจะร่อยหรอลงเรื่อยๆ ความรู้จะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

ศาสตราจารย์ Gary S. Becker นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลเขียนหนังสือเล่มหนึ่ง เรื่อง Human Capital หนังสือนี้ครอบคลุมทฤษฎีใหม่ว่าด้วยทุนมนุษย์และการศึกษาเชิงประจักษ์หลากหลาย ผมหยิบขึ้นมาเล่าเพียงสองส่วน

ส่วนแรก เป็นผลการศึกษาว่าด้วย The Division of Labor, Coordination Costs and Knowledge งานวิจัยพบว่า การแบ่งงานกันทำจะเพิ่มความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแรงงาน ความเชี่ยวชาญเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นเพิ่มขึ้น และมีผลทำให้ผลิตภาพดีขึ้นด้วย ผลิตภาพจากการแบ่งงานกันทำมากขึ้นถึงจุดหนึ่งก็จะได้รับการถ่วงและเกิดการชะลอตัวลงโดยต้นทุนที่มากขึ้น ต้นทุนเป็นผลจากความจำเป็นที่ต้องใช้ทรัพยากรในการประสานการทำงานของแรงงานทักษะจำนวนมากที่หลากหลาย องค์ความรู้ของคนงานจะเพิ่มผลประโยชน์จากความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแรงงานและนำมาสู่การแบ่งงานที่เหมาะสม (Optimal division of labor) และการลงทุนทางด้านการสร้างองค์ความรู้นำมาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

ต่อเนื่อง

ส่วนที่สอง เป็นบทความทางวิชาการ ศึกษา Human Capital, Fertility and Economic Growth งานวิจัยได้ให้คำอธิบายถึงความแตกต่างของอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจประเทศต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ขนาดครอบครัว อัตราการเกิด และ ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ทุนมนุษย์ และ เงินทุน

การจัดการกับข้อมูลข่าวสารสนเทศไม่ใช่ทุนที่จะสามารถจัดการได้

แต่เป็นคนต่างหากที่ทำได้

ความรู้เคลื่อนไหวไร้พรมแดนได้เช่นเดียวกับเงินทุนและเร็วพอๆกัน ความรู้ที่เหมาะสมทำให้คนและประเทศสามารถเลื่อนฐานะของตัวเอง

ความรู้จริงทำให้เกิดความศรัทธาและเชื่อมั่น

อย่าลืมว่า สิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่ไม่มีทรัพยากรอะไรเลย สามารถขึ้นมาอยู่แถวหน้าของเวทีเศรษฐกิจโลกได้ เพราะมีบุคลากรคุณภาพและความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ

ทางการเมืองนั้นแม้เราจะได้มีการปฏิรูปทางการเมืองและมีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนมา ๖ ปีแล้ว แต่เราก็มีความจำเป็นในการปฏิรูปการเมืองอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีอำนาจอย่างแท้จริง

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๔๐ เป็นผลผลิตของการต่อสู้ในเดือนพฤษภา และได้สร้างกลไกหลายประการที่ก่อให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง องค์กรอิสระต่างๆเกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็น ศาลปกครอง คณะกรรมการเลือกตั้ง ป.ป.ช. กสช. กทช. แต่น่าเสียดายที่องค์กรอิสระนี้ยังไม่สามารถทำงานได้เต็มศักยภาพตามเป้าประสงค์ของรัฐธรรมนูญและการต่อสู้เดือนพฤษภา

ได้แต่หวังว่า ในวันข้างหน้า สถานการณ์จะดีขึ้นครับ

แต่ก็คงไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่มีการต่อสู้เรียกร้อง การรณรงค์ให้เกิดการปฏิรูปการเมืองในรอบใหม่จึงจำเป็นต้องเกิดขึ้นด้วยพลังขับเคลื่อนของประชาชน

การอภิวัฒน์ ๒๔๗๕ จนถึง การต่อสู้เดือนพฤษภา ๓๕ มีเจตนารมณ์ต้องการเห็นการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและตรวจสอบได้มากขึ้น การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยเดือนพฤษภาคม ปี ๒๕๓๕ นั้นมีเจตนาต้องการกำจัดและคัดกรองมิให้นักการเมืองน้ำเน่า นักการเมืองคอร์รัปชัน เข้ามามีอำนาจ เพราะถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น วงจรอุปาทัมภ์รัฐประหารจะเกิดขึ้นซ้ำ

แล้วซ้ำอีก สลับกับ ชื่อเสียงและการคอร์รัปชันโกงกินของ
นักการเมือง

เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงกรณีพฤษภาประชาธรรม
นั้นไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมากนัก
ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจและธุรกิจยังเป็นบุคคลกลุ่มเดิม
เนื่องจากคนกลุ่มนี้มีสายสัมพันธ์ที่ดีทั้งกับผู้นำกองทัพ
และผู้นำพรรคการเมือง การเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมือง
เนื่องจากผู้นำกองทัพมายังพรรคการเมืองจึงไม่มีผลอะไร
มากนักต่อกลุ่มทุนเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่า
หลังเหตุการณ์เดือนพฤษภา เศรษฐกิจเปิดกว้างมากขึ้น
และความเป็นธรรมที่ดีขึ้นบ้าง

เหตุการณ์ที่มีผลต่อแรงกดดันให้เกิดการปฏิรูป
เศรษฐกิจ กลับเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐
ครับ

การแก้ไขปัญหาคอขวด ความรุนแรงและ
การทำลายชีวิตประชาชนผู้รักประชาธิปไตยช่วงเหตุการณ์
พฤษภาสะท้อนความเป็นสังคมไทยและข้อเท็จจริงได้เป็น
อย่างดี ในเรื่องความยุติธรรมที่ซื้อหาได้ ชีวิตลูกชาวบ้าน
ดูเหมือนไม่มีค่าเมื่อไม่มีการลงโทษผู้สั่งการสังหารประชาชน

แม้จะมีคนสังเวยชีวิตในการต่อสู้เพื่อความเป็น
ธรรมและประชาธิปไตยหลายต่อหลายครั้งตั้งแต่ ร.ศ.

๑๓๐, อภิวัฒน์ ๒๔๗๕, ๑๔ ตุลาคม, ๖ ตุลาคม และ ๑๗ พ.ค.

แต่สังคมไทยก็ยังคงนับถือคนมีเงินคนมีอำนาจ
เหนือกว่าความถูกต้องชั่วดีอย่างไม่มีการเปลี่ยนแปลง
แม้แต่แต่น้อย ครับ

นับเป็นค่านิยมวัฒนธรรมที่มั่นคงดีแท้เชียว!

หากกล่าวถึงปัญหาความไม่สงบใน ๓ จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ เป็นที่ทราบกันอยู่ว่า หลังการอภิวัฒน์
ประชาธิปไตย ๒๔๗๕ นั้น เราก็มียุทธศาสตร์ความไม่สงบใน
๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในช่วงรัฐบาลของคณะราษฎร
โดยเฉพาะในสมัยที่ท่านปรีดีเป็นผู้นำนั้น ไม่มีปัญหา
ความขัดแย้งรุนแรงเนื่องจากท่านได้สร้างเอกภาพของ
ชาติด้วยยึดหลักการสันติวิธีและประชาธิปไตยอย่าง
เคร่งครัด

ในแง่ความเป็นแบบอย่างของคณะราษฎรเอง
โดยเฉพาะของ ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ นั้น เป็นแบบ
อย่างของความกล้าหาญ เสียสละ รักชาติรักประชาธิปไตย
รักความเป็นธรรม มีความต้องการอย่างแรงกล้าในการ
ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

ล้วนเป็นแบบอย่างที่อนุชนรุ่นหลังและคนรุ่นใหม่
ควรยึดถือ

ท่านสุโข สุวรรณศิริ อดีตเอกอัครราชทูตประจำ

ประเทศเม็กซิโกและประเทศนิวซีแลนด์ ผู้เป็นศิษย์เก่า ธ.บ. น.ม. ต.ม.ธ.ก. รุ่น ๖ ได้เขียนถึงแบบอย่างที่ควรยึดถือ ๑๑ ประการของแกนนำอภิวัดณ์ ๒๕๗๕ (ท่านปรีดี)

เริ่มตั้งแต่ แบบอย่างของบุตรที่ดี แบบอย่างของนักเรียนที่ดี แบบอย่างของหัวหน้าครอบครัวที่ดี แบบอย่างของข้าราชการที่ดี แบบอย่างของอาจารย์ที่ดี แบบอย่างของนักกฎหมายที่ดี แบบอย่างของนักเศรษฐศาสตร์และนักการคลังที่ดี แบบอย่างของนักการทูต และการต่างประเทศที่ดี แบบอย่างของผู้นำที่ดี แบบอย่างของพุทธศาสนิกชนที่ดี แบบอย่างของนักการเมืองที่ดี

ผู้ว่าที่ดีจะต้องไม่หลงลืมตัวไปกับความสำเร็จจนละเลยผู้ตาม ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือประชาชนทั้งมวล

สุชาติจิน กล่าวเปรียบเทียบไว้ว่า น้ำ หมายถึง ราษฎร เรือ หมายถึง ประมุข หากผู้นำผู้ปกครองไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ก็มีอาจดำรงตำแหน่งอยู่ได้เหมือนดังเรือที่มีอาจลอยหากปราศจากน้ำคอยรองรับทำนองเดียวกัน หากน้ำไม่ปรารถนาเรือ ก็สามารถล่มเรือให้จมลงได้ เหมือนดังวันใดที่ประชาชนปฏิเสธไม่ยอมรับตัวผู้นำก็อาจรวมแรงร่วมใจคว่ำผู้นำคนนั้นลงจากตำแหน่ง

ความสำเร็จของผู้นำผู้ปกครองอยู่ที่ “ศรัทธา” ที่ได้รับจากประชาชน

แม้สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตาม

อุดมการณ์และเจตจำนงอันแน่วแน่ในการปฏิบัติการกิจเพื่อประชาชาติและประชาชนจะต้องไม่ตาย และต้องถูกสืบสานโดยคนรุ่นใหม่

เพราะสิ่งนี้จะช่วยให้ ประชาชน และ ประชาชาติดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสอันเชี่ยวกรากของโลกาภิวัตน์ กระแสการก่อการร้าย ความผันผวนทางเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และ ค่านิยมที่นับถือเงินนับถืออำนาจแต่ไม่นับถือคุณธรรมและความดี

จิตวิญญาณของการอภิวัดณ์ ๒๔๗๕ นั้นจะต้องไม่ตาย และจะต้องถูกสืบทอดต่อไปเพื่ออภิวัดณ์สังคมไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นสืบไป

“การมีระบอบประชาธิปไตยทางการเมืองแต่เพียง
ด้านเดียวเท่านั้น แม้จะเป็นประโยชน์แก่ราษฎร
ส่วนมากดีกว่าไม่มีระบอบประชาธิปไตยทางการเมือง
เสียเลย ก็จริงอยู่ แต่ถ้าไม่มีระบอบ
ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจด้วยแล้ว ราษฎร
ส่วนมากก็ไม่มีโอกาสในทางปฏิบัติที่จะใช้สิทธิ
ประชาธิปไตยได้ เพราะคนส่วนน้อยที่กุมอำนาจ
เศรษฐกิจอยู่ในมือ ย่อมมีโอกาสดีกว่าในการใช้
สิทธิประชาธิปไตยทางการเมือง”

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์

จากบทความเรื่อง “อนาคตของประเทศไทยควรดำเนินไปในรูปใด”

๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๗
ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปาฐกถาพิเศษเพื่อเป็นเกียรติ

แด่ท่านผู้ประศาสน์การ

ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์

โดย ฯพณฯ ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์

ท่านนายกสมาคมมหาวิทยาลัย

ท่านอธิการบดี

ท่านนายกสมาคมธรรมศาสตร์ฯ

ท่านคณาจารย์ พี่ๆ น้องๆ คิษย์ธรรมศาสตร์ที่รักทุกท่าน

วันนี้ถือว่เป็นเกียรติยศอย่างสูงที่กระผมได้รับ
เชิญให้มากล่าวในงาน ๗๐ ปีธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเป็นการกล่าวถึงท่านผู้ประศาสน์การ ท่านปรีดี
พนมยงค์ กระผมมาวันนี้มิได้มาในฐานะรัฐมนตรีว่าการ

แสดงในวันครบรอบ ๗๐ ปี แห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๔๗ ณ หอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ ว่าพระจันทร์

กระทรวงการคลัง แต่ผมมาในฐานะของศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่บังเอิญโชคชะตาได้ลิขิตชีวิตเส้นมาให้มีโอกาสดำรงงานให้บ้านเมือง จึงได้มีโอกาสได้ใช้ความรู้ สติปัญญา หลักการและแนวทางอุดมการณ์ ซึ่งครั้งหนึ่งได้รับการประสิทธิ์ประสาทจากสถาบันแห่งนี้ ในสมัยที่เป็นนักศึกษาอยู่นั้น ทุกครั้งที่ได้อ่านประวัติของท่านอาจารย์ปรีดีก็รู้สึกเสียดายอยู่ในใจว่าเรานั้นเกิดไม่ทัน โตไม่ทันที่จะได้เห็น ไม่ทันที่จะได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อได้มีโอกาสมาทำงานให้บ้านเมืองก็ถือว่าได้มีโอกาสสนองต่อเจตนารมณ์ของท่านอาจารย์ ที่เมื่อท่านก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นสิ่งที่ท่านต้องการไม่ใช่เพียงแต่ว่าต้องการสร้างบุคลากรของประเทศ แต่ท่านต้องการสร้างบุคลากรของประเทศที่ไม่เพียงแต่ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนตน แต่ต้องรู้จักใช้สัจจะแห่งปัญญาทำประโยชน์ให้กับบ้านเมือง ให้กับสังคม ให้กับประเทศชาติ ศิษย์คนใดที่ทำหน้าที่การงานเพียงเพื่อเห็นแก่ตน ศิษย์ผู้นั้นไม่ใช่ศิษย์ธรรมศาสตร์ มิใช่ศิษย์ของท่านอาจารย์ปรีดี ฉะนั้นในวันนี้จึงถือว่าเป็นเกียรติยศอย่างสูงสำหรับตัวกระผมเอง

ผมจำได้ว่าผมเริ่มเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย

แห่งนี้เมื่อปี ๒๕๑๖ บรรยายภาคนั้นที่บ้านเมืองเต็มไปด้วยการเรียกร้องประชาธิปไตย สังคมในขณะนั้นมีการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง และแน่นอนที่สุดที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็อยู่ในหัวขบวนของผู้จุดปะทุทางความคิด เป็นแกนนำในการเรียกร้องเสรีภาพและประชาธิปไตยของบ้านเมือง กระผมได้มีโอกาสในขณะนั้นร่วมกับพี่ๆ น้องๆ เพื่อนๆ ร่วมเรียกร้อง ชุมนุมอยู่ที่ลานโพธิ์ท่าพระจันทร์แห่งนี้ บรรยายภาคนั้นยังติดตรึงอยู่ในสมอง ยังประทับอยู่ในความทรงจำเป็นอย่างดี นักศึกษาในขณะนั้นผลัดกันขึ้นบนเวที ผลัดกันขึ้นเรียกร้องประชาธิปไตย บทเพลงธรรมศาสตร์ในขณะนั้นดังกระหึ่มอยู่ตลอดเวลา เพื่อกระตุ้นเตือนให้นิสิตนักศึกษาได้รู้จักสำนึกในความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง บทเพลงบทกวีหลายๆ บทผลัดกันหมุนเวียนเปลี่ยนกัน ผมยังจำได้ดีในหลายๆ บทไม่ว่าคำว่า “สำนักไหนหมายชูประเทศชาติ สำนักนั้นธรรมศาสตร์และการเมือง” หรือคำกล่าวที่ว่า “ฉันรักธรรมศาสตร์ เพราะธรรมศาสตร์สอนให้ฉันรักประชาชน” แต่บทกลอนที่ผมประทับใจมากที่สุดเป็นบทกลอนของท่านผู้หนึ่งซึ่งกล่าวไว้ว่า “สิ่งเหล่านี้ ที่โดมโหมจิตข้า ให้แกร่งกล้าเดือนปีไม่มีหวั่น หากขาดโดมเจ้าพระยาท่าพระจันทร์ ก็เหมือน

ขาดสัญลักษณ์ พิทักษ์ธรรม” สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่บทกลอน
ธรรมดา แต่เป็นบทกลอนที่สะท้อนถึงจิตวิญญาณธรรม
ศาสตร์ที่ได้รับการปลูกฝังจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่ง

หลายปีผ่านไปจนถึงวันนี้ ๓๐ ปีเข้าไปแล้ว ใน
ยามที่ต้องทำงาน มีอยู่หลายๆ ครั้งที่อาจจะรู้สึกท้อใจ
หรือท้อถอย แต่ทุกครั้งที่มีความรู้สึกเช่นนั้น กระผม
เองกลับรู้สึกว่ามีชุมพลังที่อยู่ภายในจิตใจบอกවාให้ก้าว
ไปข้างหน้า อย่าได้ท้อถอย ในหลายๆ ครั้งที่จะต้อง
ตัดสินใจสำคัญๆ จิตสำนึกข้างในจิตใจคอยกระตุ้นเตือน
ว่าให้คิดถึงประโยชน์ของประชาชน ให้คิดถึงความเป็น
ธรรม ความถูกต้องเป็นสำคัญ ถ้ามว่าพลังเหล่านี้ จิต
สำนึกเหล่านี้มาจากไหน สิ่งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเองโดย
ธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นมาจากบ้านหลอมซึ่งสถาบันแห่งนี้
ได้สร้างบุคลากรของประเทศออกมา กระผมไม่ใช่ผู้เดียว
ที่มีความรู้สึกเช่นนี้ แต่ผมเชื่อว่าศิษย์เก่าของธรรม
ศาสตร์ทุกคน ย่อมมีจิตวิญญาณเหล่านี้อยู่ในจิตสำนึก
มากบ้างน้อยบ้าง สิ่งเหล่านี้กระผมเชื่อว่าเป็นจิตวิญญาณ
ที่ยิ่งใหญ่ที่มีอยู่ในชาวธรรมศาสตร์ทุกๆ คน

ในเรื่องจิตวิญญาณธรรมศาสตร์ ถ้ามว่ามีจุด
เริ่มต้นจากที่ไหน คำตอบนั้นกลับไปสู่จุดเริ่มต้นที่ท่านผู้
ประศาสน์การ ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ในวันแรกที่

ท่านตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ท่านตั้งธรรมศาสตร์ก็เพราะท่านเล็งเห็นว่าคนไทยมีศักยภาพ แต่ศักยภาพนั้นจะเปล่งแสงออกมาก็ต่อเมื่อมีการศึกษา ระบอบประชาธิปไตยจะรุ่งเรืองได้ ประชาชนต้องมีความรู้ ต้องได้รับการศึกษา อันนั้นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ที่เหมือนบ่อน้ำที่คอยขจัดความกระหายในการศึกษาของประชาชนผู้ยากไร้ทั้งหลาย เมื่อปีที่ก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งนี้คนไทยเรามีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ ๑๒ ล้านคน บัณฑิตที่ผลิตได้ปีหนึ่งมีไม่ถึง ๑๐๐ คน แต่ในปีนั้นมีคนสมัครเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้กว่า ๗ พันคน นักศึกษากว่า ๗ พันคนเหล่านี้ไม่ใช่นักศึกษาธรรมดา ไม่ใช่ นักศึกษาที่มีอันจะกินหรือร่ำรวยมาจากไหน แต่ล้วนแล้วแต่เป็นนักศึกษาซึ่งมีครอบครัวที่ไม่มีโอกาสในการศึกษา เขาต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ทำงานช่วยพ่อแม่ และปลีกเวลามาหาความรู้ที่สถาบันแห่งนี้ และวันนี้บุคคลเหล่านั้นซึ่งครั้งหนึ่งต้องพยายามเจียดเวลาแสวงหาการศึกษาเมื่อมีโอกาส วันนี้พวกเขาได้เติบโตใหญ่ โตเป็นกำลังสำคัญของประเทศอยู่ทั่วทุกแขนง

แต่สิ่งที่สำคัญมากกว่าการตั้งมหาวิทยาลัย คือ ความเพียรพยายามของท่านอาจารย์ปรีดีที่ต้องการปลูก

ฝั่งอุดมการณ์ว่านักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะต้องรู้จักใช้ความรู้ ไม่ใช่เพื่อตนเอง แต่เพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อบ้านเมือง และเพื่อประเทศชาติ และต้องรู้จักใช้ธรรมะในการนำการปฏิบัติเพื่อสร้างความชอบธรรม ความถูกต้องให้กับบ้านเมืองและประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้ตัวท่านอาจารย์ปรีดีจึงได้พยายามปลูกฝัง หล่อหลอมในหลายๆ สิ่งซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การที่ท่านเลือกสีเหลืองแดงเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยก็เพื่อต้องการตอกย้ำว่า สีเหลืองนั่นคือ ธรรมะที่ต้องยึดเหนี่ยว สีแดงคือ โลหิตีที่อุทิศให้ทุกครั้งที่ต้องกระทำเพื่อบ้านเมือง สัญลักษณ์ธรรมจักร ก็คือ ธรรมะที่อยู่ในใจของนักศึกษา ตรงกลางของธรรมจักรคือ พานรัฐธรรมนูญ ก็หมายความว่าศิษย์ธรรมศาสตร์ทุกคนจะต้องเชิดชูประชาธิปไตย สัญลักษณ์เหล่านี้ปรัชญาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถูกล่อหลอมอยู่ในบรรยากาศของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ตั้งแต่ปีที่ก่อตั้งในปี ๒๔๗๗ จนขณะนี้ ๗๐ ปีให้หลัง หล่อหลอมกันขึ้นมาเป็นจิตวิญญาณที่ยิ่งใหญ่ และจิตวิญญาณเหล่านี้ก็ได้มีโอกาสดะทอนกลับสู่ความเป็นจริง ตลอด ๗๐ ปีที่ไม่ธรรมดาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้ต่อสู้ปกป้องเพื่อความถูกต้องในสังคมของประเทศชาติ

ในความรู้สึกลึกซึ้งนี้ ในทัศนะของศิษย์เก่าทุกท่าน

ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นวีรชนที่ยิ่งใหญ่ เป็นวีรชนต้นแบบที่ทั้งชีวิตอุทิศสละให้กับชาติบ้านเมือง ทั้งชีวิตของท่านสละให้กับประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทุกๆ สิ่งที่จะมีผลต่อการอยู่ดีกินดีของประชาชน นั่นคือความพยายามของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์

ในฐานะของผู้นำประเทศ ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำท่านหนึ่งของขบวนการเสรีไทยที่ได้ช่วยกอบกู้ให้ประเทศไทยพ้นจากการเป็นประเทศที่แพ้สงคราม

ในฐานะของผู้นิยมประชาธิปไตย ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้ที่วางรากฐานอันสำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญ ให้กับประเทศไทย

ในฐานะของนักปกครอง อาจารย์ปรีดี เป็นผู้ที่ยริเริ่มแนวคิดการกระจายอำนาจ

ในฐานะของนักการศึกษา ท่านอาจารย์ปรีดี เป็นคนแรกที่คิดตั้งตลาดวิชา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แห่งใหม่ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนไม่ว่ายากดีมีจน ไม่มีชั้นวรรณะ ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเมื่อยามที่เขาต้องการ

ตลอดชีวิตของท่านนั้น ท่านก้าวจากความเป็นสามัญชน จากลูกชาวนาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นผู้สำเร็จ

ราชการแผ่นดิน เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐบาลอาวุโส
เกียรติประวัติเหล่านี้ยิ่งใหญ่นัก เกินที่คนคนหนึ่งจะ
บรรลุได้ในชั่วชีวิตหนึ่ง และสมควรอย่างยิ่งที่จะเป็นต้น
แบบที่คนไทย เยาวชนรุ่นหลังน่าจะศึกษาและยึดเป็นต้น
แบบ ว่าคนเรานั้นต้องเพียรพยายาม ทำทุกอย่างเพื่อ
บ้านเมือง เพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ แต่น่า
เสียดายนักที่คนที่มีเกียรติประวัติมากมายเช่นนี้เมื่อยาม
ที่ชีวิตจะดับสูญกลับไม่มีแผ่นดินไทยให้รองรับ เมื่อลัก
ครุ่นนี้้องๆ นักศึกษาได้กล่าวคำกลอนนั้น ผมก็ได้อ่านพบ
เช่นเดียวกัน เป็นคำกลอนที่มีคนผู้หนึ่งเขียนถึงท่าน
อาจารย์ปรีดีด้วยความสะท้อนใจว่า “พ่อปรีดีสร้างชาติด้วย
สมองและสองแขน พ่อสร้างธรรมศาสตร์ขึ้นมา ประกาศ
ศักดิ์ศรีของชาวธรรมศาสตร์ พ่อชำนามระบือชื่อปรีดี
แต่คนดีเมืองไทยไม่ต้องการ”

ท่านอาจารย์ปรีดีไม่ใช่คนแรก และก็คงไม่ใช่คน
สุดท้ายด้วย เพราะในประวัติศาสตร์ของทุกๆ ประเทศ
ใครก็ตามที่พยายามต่อสู้เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก
ย่อมมีโอกาสสูงมากที่จะต้องไปขัดประโยชน์ ขัดอารมณ์
ขัดจิตใจ ขัดอำนาจของคนอีกกลุ่มหนึ่ง ชีวิตของท่าน
อาจารย์ปรีดีก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น ต้องระหกระเหินไป
อยู่ในต่างประเทศต่างๆ ที่ท่านเองเพียรพยายามที่จะสร้าง

สิ่งดีๆ ให้กับประเทศไทย ผู้ปองร้าย คัฏฐุ ฝ่ายตรงข้ามของท่าน คิดว่าเพียงแค่ขจัดท่านออกไปสู่ต่างประเทศก็คือการขจัดคู่แข่งทางการเมือง แต่จริงๆ แล้ว ไม่ใช่เลย เพราะสิ่งที่ท่านอาจารย์ปรีดีสร้างไว้นั้นคือการปลูกฝังจิตวิญญาณ จิตวิญญาณธรรมศาสตร์ จิตวิญญาณเสรี ที่อยู่ในศิษย์ธรรมศาสตร์ทุกๆ คน และก็ไม่ใช่เพียงนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่จิตวิญญาณเสรีนี้ก้าวข้ามไปสู่คนที่เราถือว่าเป็นปัญญาชนและคนปรารถนาดีต่อบ้านเมือง

๗๐ ปีธรรมศาสตร์ผ่านไปแล้ว หลายๆ สิ่งเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่ผมเชื่อว่าจิตวิญญาณธรรมศาสตร์ยังคงอยู่ เป็นพลังหนึ่งในสังคม เป็นพลังที่ตัดไม่ขาดทำลายไม่ได้ เมื่อใดก็ตามที่ต้องการทำอะไรเพื่อบ้านเมืองเพื่อสังคม ชาวธรรมศาสตร์ทุกท่านพร้อมใจที่จะรวมพลังทำสิ่งเหล่านั้น ในขณะที่บ้านเมืองของเราพ้นจากวิกฤตการณ์ ท่านนายกรัฐมนตรีท่านต้องการสร้างประเทศของเราให้เข้มแข็ง พัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัย แก้ไขความยากจน ยกกระดับฐานะของประชาชน สร้างชาติให้มั่นคงแข็งแรง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือเจตนารมณ์ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่ครั้งหนึ่งเคยพยายามที่จะปลูกฝังและใช้ในการบริหารประเทศ ฉะนั้นผมเชื่อว่าพลัง

ธรรมศาสตร์ทั้งหลายเราจะมาช่วยกันสานต่อเจตนารมณ์เหล่านี้

ในโอกาสครบรอบ ๗๐ ปีธรรมศาสตร์ วันนี้เราตั้งชื่อว่า “๗๐ ปี ธรรมศาสตร์ประกาศนาม” ก็เพราะมีการประกาศรายชื่อศิษย์เก่าดีเด่นที่เราถือว่าได้ทำคุณประโยชน์ ตอบแทนสังคมให้กับชาติบ้านเมือง ฉะนั้นวันนี้ขอเชิญชวนพวกเราโน้มรำลึกถึงคุณูปการของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ มิใช่แต่ในฐานะผู้ประกาศนการมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แต่ในฐานะผู้ที่สร้างประวัติศาสตร์บทใหม่ทั้งทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ให้กับภาคประชาชนอย่างแท้จริง

มีผู้เขียนบทเพลงเอาไว้ซึ่งผมได้อ่านพบและคิดว่าเป็นบทเพลงที่ดีมาก เป็นบทกวีที่อ่านแล้วติดตรึงใจ เขากล่าวถึงท่านอาจารย์ปรีดีว่า

“คือวิญญานเสรี ชื่อปรีดี พนมยงค์

คือดาวที่ธำรงอยู่คู่ฟ้าสถาวร

คือเทียนที่ลาร้างแต่ส่องทางไว้สุนทร

คือเทียนที่กำจรและจารใจผู้ไฝธรรม

คือแสงธรรมที่นำนาย คือความหมายที่เลิศล้ำ

คือผู้ประกาศนคำ ธรรมศาสตร์และการเมือง

คือผู้พลิกประวัติศาสตร์ประชาราษฎร์ให้โลกเลื่อง

คือเสรีเรืองรอง ระยับอยู่ คู่ฟ้าดิน”

ขอให้ดวงวิญญาณของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์
จงสถิตอยู่คู่ฟ้าเมืองไทย อยู่คู่มหาวิทยาลัยวิชาธรรม
ศาสตร์และการเมืองตลอดไป

ขอบคุณมากครับ

“มีความรู้ทางทฤษฎีเพียงใดก็ตาม
จงอย่าประมาทปัญญาของมวลราษฎร
ที่แม้จะอ่านหนังสือไม่ออก
แต่มีความสันทัดชัดเจนในทางปฏิบัติ
ซึ่งนักเรียนนักศึกษาควรศึกษา
เพราะมีหลายปัญหาที่ตำราทางทฤษฎีไม่กล่าวไว้
แต่เราสามารถศึกษาได้จากมวลราษฎร”

ส. ใจ หมาด

จากบทความเรื่อง

“ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญเบื้องต้นกับการร่างรัฐธรรมนูญ”

“การบำรุงความสุขของราษฎรนี้
เป็นจุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ของข้าพเจ้าในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์
ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลือกกนอกเท่านั้น
ข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญ
คือบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร”

พ.อ. พลเอก